

ONLAR... KADINLAR

Jean Bertrand Pontalis 15 Ocak 1924'te Paris'te doğdu ve aynı gün ve aynı kentte 2013'te öldü. Önce Jean Paul Sartre ve sonra Maurice Merleau-Ponty'nin öğrencisi olan Pontalis uzun yıllar Sartre'in dergisi *Les Temps Modernes*'in (Modern Zamanlar) yayın kurulunda görev aldı. 1950'li yılların başında Jacques Lacan ile yaptığı ve yedi yıl sürecek olan psikanaliz ona yeni bir mesleki uğraşın kapısını açtı. O dönem Fransız psikanalizin çalkantılı yıllarıydı. Jacques Lacan'ın Paris Psikanaliz Kurumu'ndan ayrılmasından sonra, önce uzunca bir süre onu izledi ama daha sonra ayrılarak Fransa Psikanaliz Derneği'nin (APF) kuruluşuna katıldı. Yakın çalışma arkadaşı olan Jean Laplanche ile birlikte yazdıkları *Vocabulaire de la Psychanalyse* (Psikanalizin Sözdöğarcığı) bugün uluslararası çapta bir temel kuramsal yapıt olarak kabul edilmektedir. Pontalis, 1966'dan başlayarak Fransa'nın önde gelen yayınevlerinden olan Gallimard'da editörlük görevi üstlendi ve iki dizinin –*Connaissance de l'Inconscient* (Bilinçdışını Anlama) ve *L'Un et l'Autre* (Biri ve Öteki)– yöneticisi oldu. Bu dizilerde çok sayıda önemli psikanaliz kitabının yayımlanmasını sağladı. Bu arada J.-B. Pontalis'in 1970-1994 yılları arasında Fransız psikanalizine damgasını vurmuş olan *Nouvelle Revue de Psychanalyse*'in (Yeni Psikanaliz Dergisi) yayın yönetmenliğini yaptığını da eklemek gerekir.

Talat Parman İstanbul Psikanaliz Derneği kurucu üyesi, formatör psikanalistedir. İstanbul Saint Joseph Lisesi'nde orta öğretimini tamamlamış, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde tıp eğitimi ve Paris René Descartes Üniversitesi'nde psikiyatri uzmanlık eğitimi almıştır. Yirmi yıl boyunca İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü Adolesans Bilim Dalı'nda çocuklar, ergenler ve aileleriyle çalışmıştır ve psikiyatri doçentidir. Ergenlik ve psikanaliz konularında yazılmış kitapları ve J. B. Pontalis'ten yaptığı kitap çevirileri vardır. *Psikanaliz Yazıları* dizisini kurmuş ve yirmi yıl boyunca yayın yönetmenliğini yapmıştır. Yapı Kredi Yayınları'ndan yayımlanan *Psikanaliz Desterleri* dizisi yayın kurulu üyesidir ve tüm kitapları Yapı Kredi Yayınları tarafından yayımlanmaktadır.

J.-B. Pontalis'in
YKY'deki kitapları:

Bir Adam Yok Oluyor (2022)

Pencereler (2023)

Onlar... Kadınlar (2024)

J.-B. PONTALIS

Onlar... Kadınlar

Yaşantı

Çeviren:
Talat Parman

YAPI KREDİ YAYINLARI

İçindekiler

- Çevirenin Yenilenmiş Önsözü • 7
Benim Filmim • 9
Duygulular • 11
Onları Tablolarda Görmek • 12
Bütün Fark • 16
Bayan de S. ve Yeğeni Isabelle • 17
Yeni Köprü • 22
Kaçan Kadın • 23
Odile • 26
Sahneden Çıkmak • 27
Yusuf • 29
Rahatsız Edici İmge • 31
Üçgen Gece • 32
Masum Suçlu • 33
Geceleri Ele Geçiren • 37
Swann'ın Kopyaları • 40
İhraç Edilen • 44
Aşk Kitapları • 46
Odysseus'un Kadınları • 48
Gisela/Gradiva • 52
Bakir Aşklar • 55
Uzaktan • 59
Louise ve Gustave • 61
Kadın Sultan • 64
Aklını Yitirmek • 66
Âşıkların Öteki Dünyası • 69
Yabancı Kadınlar Geçidi • 73
Yaşam Boyu Sürecek • 75
“Matmazel Albertine Gitti” • 77

Hayır, O Kadınlar Değil! • 79
Yaşamdan Kendini Çekmiş Kadın • 80
Ağlayan Kadın • 84
Buttes-Chaumont Yaya Köprüsü • 87
Günümüzün Yoldan Geçen Kadınları • 90
İnişe Geçenler • 91
Uzun Boylu Kız • 94
Ölüm Öncesi Sayım Listesi • 96
O Kadar Büyük Bir Mutsuzluk mudur? • 100
Tanınmayan Biri İçin Bir Ölüm Yazısı • 102
Yaz Düğünleri • 106

Çevirenin Yenilenmiş Önsözü

Fransız psikanalizinin olduğu kadar edebiyatının da önemli adlarından J.-B. Pontalis'in daha önce birkaç kitabını Türkçeye çevirmiştim. *Bir Adam Yok Oluyor*'u* çevirmekte olduğumu söylediğimde kitaba bir ithaf yazmıştı, ben de onu çevirinin başına koymuştum. Yok olmakta olan bir adamın adımlarını izlediğim için teşekkür etmişti bana. Kitabın Türkçesi yayımlandığında birkaç nüshayı ona göndermiştim, o da mutluluğunu dile getirmişti. Elinizde tuttuğunuz bu kitabın çeviri öyküsü ise çok farklı oldu. Çünkü Pontalis'i çok kısa süren bir hastalık sonucu Ocak 2013'te yitirdik. 2012'nin ortalarında çeviriye başladığımda o yaşıyordu ama bittiğinde ölmüştü. 2014'te çeviri yayımlandığında yaşadığım hüznü gecikmişlik duygusu benim için bugün bile taze. O nedenle on yıl geçtikten sonra çeviriyi yeni baskısı için tekrar elime aldığımda bu kez önsöz dahil kitabın tümünü yenilemek belki de bu hüznü duygusunun etkisiyle tazelemek gereksinimini duydum.

Evet, ilk çevirinin üzerinden hayli zaman geçti ama benim J.-B. Pontalis'in yazarlığına ve psikanalistliğine olan ilgim artarak sürüyor. Başka yapıtlarının da çevirilerini yapmayı ve onun hakkında kitaplar yazmayı planlıyorum. Eski çevirileri de yeniden ele alırken Angelopoulos'un müthiş tanımlamasıyla “zamanın tozu”-nun etkilerinin neler olduğuna bakıyorum. Burada şöyle tuhaf bir durum ortaya çıkıyor: İlk kez 2007'de özgün dilinde yayımlanan bu kitapta yazılanlar aynı kalırken yani değişmezken benim onları okumam ve dolayısıyla çevirmem hayli değişiyor. Zamanın tozu galiba benim üzerimde kalıyor. Çevirmek sözcüğünün kökenindeki “çewür”ün, “devir-eğir-evir” anlamlarına kaynak olan sözcüklerle bağlantısı tartışmalı olsa da söz konusu eylemin yalnızca “başka bir dile döndürmek” anlamında çevirmek değil devirmek, eğirmek ve evirmek tanımlamalarına da gönderme yaptığını aradan geçen zamanın bıraktığı tozdan görüyorum.

* J.-B. Pontalis, *Bir Adam Yok Oluyor*, Türkçesi: Talat Parman, YKY, İstanbul, 2022.

On yıl önce o zamanın koşulları, şüphesiz başka bir başlığın seçimini gerektirmişti. Kitabın özgün adı *Elles*, Fransız dilinde üçüncü çoğul dişil şahıs zamiridir. İlk çevirideki başlıkta şahıs zamirini tekil bırakmış, kadınları vurgulamış ve “O Kadınlar” demiştim. Şimdi ise elbette kadınları ihmal etmeden ama onların çoğulluğuna dikkati çekmek istiyorum. Çünkü yıllar sonra kitabı yeniden okuyup çevirisini yenilerken şüphesiz yine kadınların söz konusu olduğunu ama bu kez vurgunun çoğulluğa yapılması gerektiğini düşündüm. O nedenle “Onlar... Kadınlar” oldu yeni başlık. Metni yeniden devirme-eğirme-evirme ve döndürme uğraşına girdiğimde ortaya çıkan sonuç da elbette farklı olacaktı.

Evet, J.-B. Pontalis kadınlardan söz ediyor bu kitabında. Çocukluğunun, gençliğinin, erişkinliğinin ve nihayet yaşlılığının kadınlardan. Kimi çok yakınları, kimi çok uzakları. Arkadaşları, dostları, akrabaları, sevgilileri, analizanları... Kimileri yalnızca kitaplardan okuduğu, filmlerde seyrettiği hatta yalnızca tablolarda gördüğü kadınlar. Kimileri ise başka yapıtlarında da zaman zaman değindiği, kendisini kısa veya uzun süre etkilemiş olan ve belleğinde iz bırakan kadınlar. Doksanına yaklaşan bir adamın sevdiği sevmediği, tanıdığı tanımadığı ama mutlaka merak ettiği kadınlar. J.-B. Pontalis için kadınlar hep “onlar” yani tekil değil çoğul olmuşlardır.

Elinizdeki kitap 2013'te doğduğu gün, 15 Ocak'ta 89 yaşında ölen Pontalis'in yarattığı ve tanımladığı “kendini yazmak” edebiyat türünün bir diğer örneği. Zamanda gidiş gelişler, mekânda atlamalar ve olaylarda sıçramalar yaparak yani tümüyle serbest çağrışımlarla doldurduğu sayfaları okurken onun, onların, kadınların anılması dileğiyle...

Talat Parman
Ağustos 2014 - Ocak 2024

Benim Filmim

Bedendeki Şeytan filminde delicesine âşık, şeytansı olmak hariç her şey olan Micheline Presle, Abel Gance'ın filmindeki 14 Temmuz 1914 balo sahnesinde biraz fazla “melodramatik”, ne de olsa *Kaybolan Cennet*'ti.

Sokakta koşarken muz soyan, kısa siyah elbisesi yırtılmış Paulette Godard (Chaplin'in *Modern Zamanlar*'ı).

Katherine Hepburn canlılığı, mizahı için, ama bedeni fazla açılı, sesi fazla kalın, ne yazık.

Cyd Charisee, uzun bacaklarıyla... O kadar uzunlar ki tüm erkekleri hayran bırakıyor (hepsini, bu da beni rahatsız ediyor).

Romy Schneider, gülen gözleriyle, çok az saklayabildiği sonsuz hüznüyle.

Bugün hepten unutulmuş olan Mireille Balin, *Aşkın Yüzü*'nde yakışıklı sipahi Jean Gabin'e sıradan bir sivil olduğunda nice acılar çektiymiş ölümcül kadın.

Anouk Aimée, Nantes'lı *Lola*'da unutulmaz.

Piknik filmindeki Kim Novak, nedendir bilmem, onun yüzünü sevdiğim ve yitirdiğim L.'de bulmuştum.

İpek çoraplarını giyer veya çıkarırlarken Ginette Leclerc, hiç de bayağı değil, Viviane Romance çekici, Arletty ise alaycı.

Suzy Delair açıkgöz ama iyi kız ve “benimle dans et, bedenlerimiz arasında var olan bu uyumu kullanalım” şarkısını söylediğinde ise baştan çıkarıcı. Kötü dansçı rövanşı slow'larla alıyor.

Simone Simon *Kadınlı Göl*'de vahşi, *Hayvanlaşan İnsan*'da ise sapkın.

Danielle Darrieux'yü ise bugün hâlâ mırıldandığım şarkısı için “Ah, ilk randevu anı ne yumuşak ve şaşırtıcıdır.” *İlk Randevu*, Henri Decoin'ın ender görülebilecek derecede budalaca olan filminin adıdır.

Maria Schell renkli gözleriyle fazla azize, *Gervaise*'de ise fazla kurban.

Andie McDowell *Dört Nikâh bir Cenaze*'de. Bir düş: Hugh Grant'ın şansına sahip olmak.

Julianne Moore yalnızca *Saatler*'de değil, tüm filmleri. Şefkati, umutsuzluğu, kızıl lekeleri.

Sylvia Bataille, Renoir'ın *Şampanya Partisi*'nde salıncakta ve özellikle, muhteşemin muhteşemi, çimenlere yatmış aniden başına gelene, onu şaşırtana ve onu doldurana kendini bırakmış: Bu hazzın adı yoktur.

Ve sonra ve sonra diğerleri, onları oyuncu olarak adlandırmak istemiyorum, ne de aktris olarak, yaşamımın çeşitli dönemlerinde uzaktan tanıdıklarım, karanlık salonlarda o kadar ışıklıydılar ki.

Onlarla ne filmler çekerdim!

Duygulular

On iki yaşındayken odamda yere uzanmış *Üç Silahşorlar*'ı okurdum. Milady ve Constance Bonacieux ile böyle tanıştım. Birincinin taşıdığı leke izi beni büyülemişti, cana yakın terzi bana daha da sevimli gözükmişti.

On altı yaşında yaz tatilinde Cabourg'daki bir bahçede elma ağacının altında *Thibault*'lar'ı okurdum. Antoine gibi Rachel'in cazibesine kapılmışım, Jacques'ın yaptığı gibi tavırları çok değişken olan Jenny'ye yaklaşıyor ve ondan uzaklaşıyordum. Onu karım yapabilirdim.

On sekiz yaşında otel odamda *Kırmızı ve Siyah*'i okuyordum. Tatlı Bayan de Rênal'ı düşünüyordum; dikbaşı Mathilde de La Mole'ü baştan çıkaracağımdan ise pek emin değildim.

Aynı yaşta, Seine nehrinin akışını seyrettiğim aynı otel odasında *Duygusal Eğitim*'i okuyordum ve kendi kendime ara sıra bindiğim nehir gezinti gemisinde neden Bayan Arnoux'ya rastlama şansına erişemediğimi soruyordum. Frédéric Moreau da on sekiz yaşındaydı. Onun gibi "evrenin aniden genişlediğini" hissedebilirdim, (benimki ise ne denli dardı). Onun gibi yüksek sesle "Marie" diye bağırabilirdim ve sesim havada yitip giderdi.

Farmina Márquez'i unutuluyordum. Oysa Ferminita'ya okulun bahçesinde eşlik etmeyi ve onun kalbinden şu çapkın Santos'u çıkarmayı isterdim. Eminim ki Doloré Ana benim yanımda olurdu.

Çok daha sonraları Henry James'in öykülerini okudum: *Ormandaki Canavar*, *Üzüntü Tezgâhı*. James'in sırrı: Kadınlardan korkması mı? Evlilikten, şu bir kere düşüldüğünde asla içinden çıkılmayan tuzaktan ürkmesi mi? Belki de sır kadının kendisinde saklı. Sürekli kendini gizleyen çözümsüz sır.

Onları Tablolarda Görmek

Yıllarca yaz tatillerimi geçirdiğim Belle-île adasının el değmemiş tarafındaki ulaşılması zor bazı plajları çıplaklar kullanırlardı. Oralarda sıklıkla çok güzel genç kadınlar olurdu. Onları beğenirdim ama gözlerime sundukları karşısında... –görece– kayıtsız kalırdım. Benim için uyarıcı değillerdi. Bazı çıplak kadın fotoğraflarının beni uyarmadığı gibi. Oysa bazı çıplak kadın tabloları bende bir coşku ve cinsel niteliği yadsınamaz bir uyarılma yaratıyor.

Hayli eski bir tarihte Montpellier'deki Fabre müzesini gezerken, çıplak bir kadın sırtı tablosunun önünde durduktan sonra –Ah o çukur, bele doğru inen o kavis!– hemen doyurulması gereken bir arzunun etkisiyle eşimi neyse ki oradan uzakta olmayan otel odamıza aceleyle sürüklemiştim. Kurnaz biri olan eşim, bunu yutmadı ve benim coşkumun gerisinde ne olduğunu keşfetti. Hiç sevişmediğimiz gibi seviştik. Resim unutuldu, dünyanın tüm müzeleri de! Bedenler, diller, birbiriyle birleşen cinsel organlar, ıslak tenler (ne kadar da sıcaktı!) birbirlerine dokundular, birbirlerine karıştılar ve âşıkların paylaştıkları şefkatli yahut çiğ sözcükler. Gerçekten çok farklıydı!

Peşinden çaktığımız uyku enfesti. Sanırım uykuya hafif düşler, erotik imgeler eşlik etmişti, sanki aşk aktarımlarımızın kökeninin Fabre Müzesi'ndeki herhangi bir tablo olduğunu gözden yitirmek istemiyorduk.

Soru hâlâ geçerli: Neden ressamların çizdiği çıplak kadın bedenlerini plajlardaki çıplak bedenlerden tensel bakımdan daha değerli buluyorum? Neden bu denli çekici buluyorum? Ve yüzyıllar boyunca onları resmedenleri çeken neydi bu kadınlardaki?

Rubens'in çizdikleri dışındakiler, ki onlar dev gibi kalçalarıyla, sarkmış göbekleriyle benim için gerçekten fazla yağlılar, beni baştan çıkarıyor, beni allak bullak ediyorlar; gözümün erişebileceği ama ellerimin erişemeyeceği bu kadınlar. Onları kucaklamak istiyorum, bazen de beni korkutuyorlar ve onlardan kaçıyorum. Bazen onları

eşsiz buluyorum ve güzelliklerini seyretmekle yetiniyorum veya onları öylesine sıska kuru buluyorum ki, ölüme yakınlanmış gibi geliyor. O zaman onlardan vazgeçiyor, giysileriyle örtülü kadınlara kavuşmak için aceleyle sokağa çıkıyorum. Onlar beni tanımıyorlar ve bu da beni rahatlatıyor.

Erotizmin geniş yelpazesi en farklı biçimleriyle ressamlar tarafından betimlenmiştir. Betimlenmiştir, diğer bir deyişle hem var edilmiş hem de yok sayılmıştır, çünkü bu kadınlar bizim için dokunulmazdır; tüm biçimleriyle tüm bedenler de elbette: Narin veya dolgun, iç gıcıklayıcı veya hantal, duyarsız, kışkırtıcı. Kendini sunanlar var, kendini kapatanlar; cilveliler, baştan çıkarıcılar, orospular, tövbekârlar, seviciler. Yatak odası, yatak, sofa, harem ve genelev. Poz verenler var, mahremiyetlerinde yakalanmış olanlar.

Bizi cezalandırılmayacak gözetleyicilere dönüştüren şu yorulmak bilmez gözetleyici (başlarken Güzel Sanatlar'da, atölyelerde, modellerle mesleği öğrenmek ve uygulamak için elbette...) ressam olmasın sakın?

Masamın üzerinde Bonnard hakkında bir kitap var. Kitabı açıyorum. Sayfa sayfa Marthe'ı keşfediyorum. Yüz kırk altı kez resmedildiğini, defterlerde yedi yüz on kez taslak olarak yer aldığını öğreniyorum. Bonnard bize Marthe'ın yüzünü çok az göstermiş (belki de yüzü o kadar güzel değildi) saçlarıyla gizlemiş onu çoğu sefer. Onu bize genellikle çok da uygun olmayan duruşlarda resmediyor, banyo leğenine çömelmiş halde ya da ayağını yıkamak için eğilmişken; banyosunun tertemiz suyunda bile delicesine bir aşkı düşlüyor olmaktan çok somurtkan, keyifsiz (gerçekten de öyleydi).

Bonnard'ın Marthe'ı her seferinde ilkmış gibi hep yeniden çıplak resmetme gereksiniminin, bu dayanılmaz ve sürekli gereksinimin, onu çıplakken bile tümüyle elinde tutamamasından kaynaklandığını düşünüyorum: Somurtkan kadın, aynı zamanda büyük de bir yalancıydı, sırrını gizliyordu. Yıllarca süren birlikteliklerinde sahiplenici olan oydu. Bonnard'ın yaşamanın sıradan mutluluğunun ressamı olduğuna kolayca karar verilir: Bahçeler, canlı renklerin ışıdamaları, meyvelerle dolu masalar. Ama onun elimizdeki